

Kuzey Kutbu'nun Gerçek Sahipleri:

BEYAZ AYILAR

Kutup ayılarının buzlarla kaplı geniş yörelerdeki yaşamları, bu gün uydularla, bilgisayarlarla saptanıp izleniyor.

Richard C. DAVIS

Kuzey Kutbu'nun beyaz ayıları, dünyamızın tepesindeki buzlarla kaplı geniş bölgelerde, sanki sınır tanımayan gezginler gibi oradan oraya dolaşıp dururlar. Türünün bilimsel adı *Ursus Maritimus* olan kutup ayıları, — dünyamızın en iri avcı-et yiyici canlıları— Sibiry'a dan Alaska'ya kadar uzanan; Kanada'nın Kuzey Kutup Bölgesi'ni, Grönland'ı ve Norveç'in kuzeyindeki adaları da içine alan yaklaşık 1.5 milyon kilometre karelik bir alanın doğal sahibidirler. Bu iri gövdeli avcı-et yiyicilere bir zamanlar Eskimolar tarafından dinsel bir önem verilir, onların dünyadaki tüm ruhlarla ilişki kuran sınırsız bir gizemsel güce sahip olduklarına inanılırdı. Kutup ayıları bu gün de bir fok balığı şöleninden diğerine atlayarak soylu egemenliklerini hâlâ sürdürüyorlar.

AV ve AVCILAR:
Yavrular iki yıl kadar annelerinin yanında kalıp, kutup ayılarının başlıca besinini oluşturan halkalı fokları avlama becerilerini geliştirirler. Bazı eskimolara göre kutup ayıları, yiyecek ve giyecek kaynağı olma yanında dinsel bir anlam da taşırlar.

Kutup ayılarının derilerinin altındaki 10 cm'lik yağ tabakası ısı yalıtımı sağlar. Böylece, buzlu sularda saatte 10-11 km. hızla 2.000 km. uzaklığa kadar yüzerek gidebilirler.

Tipik bir yetişkin erkek kutup ayısının ortalama ağırlığı, yetişkin bir aslan veya kaplanınkinin iki katı, yani 500 kilo; omuz hizasındaki boyu ise yaklaşık 1,5 metre kadardır. (Dişilerin ağırlığı, erkeklerin yarısı kadardır). Pençelerinin genişliği 30 santime ulaşabilir. Kutup ayıları, buzların üzerinde kayarcasına bir uyumla yürüyebilirler.

Biyologlar, kutup ayılarının türlerinin tarihçesine ilişkin eksik ve yarım bilgileri yeni yeni birleştirip bütünlüyorlar. Elde edilen sonuçlara göre kutup ayıları diğer türlere göre oldukça genç olup, 100.000 yıl kadar önce Sibiry'a'nın soğuk ve çıplak kıyılarında yaşayan boz ayılardan türemiş olmalıdır.

Uzay çağıının teknolojisinden yararlanan Norveçli araştırmacılar, çok sayıda kutup ayısına pille çalışan vericiler takarak, onların kutup bölgelerindeki hareketlerini uydu aracılığıyla izlemiş bulunuyorlar. Bilgisayarlarda değerlendirilen veriler, kutup ayılarının, Alaska'dan Doğu Sibiry'a'ya bir buz geçidini aşarak geçtiklerini gösteriyor. Yine aynı değerlendirmeler, Kanada'da yaşayan ayıların Kanada Kutup Bölgesinden pek ayrılmadıklarını; öte yandan buzlarla kaplı Grönland Denizi'nin de ayıların gezilerine engel oluşturmadığını ortaya çıkarmış bulunuyor; Denizlerdeki gezintileri için buz tabakalarından yararlanan kutup ayıları, kullanılan yöntemle, Grönland'ın doğusundan, Norveç'in Svalbard Adaları'na kadar izlenmiş bulunuyorlar.

Görme ve işitme duyularının ileri derecede keskinlikleri

yanında, kutup ayılarının en ilgi çekici özellikleri koku alma-
daki duyarlılıklarıdır. Bu yüzden de av peşinde giderken ve
asıl besinlerini oluşturan halkalı fok balığı türünü izlerken
gözlerinden değil, burunlarından yararlanırlar. Fok balıkları,
soluk almak için sudan çıkıp buza oturduklarında, gövdele-
rinden çıkan güçlü bir koku buza siner; bu koku ayılara av
bekleyecekleri yeri şaşmaz bir biçimde göstermiş olur.

**Çok güçlü ve bir av köpeği kadar du-
yarlı olan kutup ayıları, fok balıklarının ci-
ğerlerinden boşaltacakları "Oksijensiz"
soluklarının kokusunu duymak için buz
tabakalarını üzerinde burunları ile sağı-
solu koklar, sonra birden saldırırlar.**

Genç fok balıkları, buzlanmamış deniz alanlarıyla birlikte,
yeni oluşmuş buz çatlaklarından yararlanarak soluk alma
delikleri açabilecekleri buzlu alanlarda da gezip dolaşırlar. Bu
soluk alma delikleri açabilecekleri buzlu alanlarda da gezip
dolaşırlar. Bu soluk alma delikleri, buz yüzeyindeki çapları
30 — 40 cm. kadar olan, üstleri genellikle kar yığınlarıyla
kaplı dikey tünellerdir. Fok balıkları, 20 - 30 dakikada bir
soluk almak için su yüzüne çıkmak zorundadırlar. Deliklerin
önünde pusuya yatmış kutup ayıları, bu balıkların 'oksijen-
siz' soluklarının kokusunu alabilmek için yukarı kaldırdıkları
burunlarını sürekli hareket ettirirler; tam zamanında da de-
liğe saldırırlar. Böyle bir saldırıyı izleyen bir araştırmacı, "So-
luk almak için delikten çıkan fok balığının uğradığı saldırının

çabukluğunu ancak bir tek sözcük belirleyebilir: Yıldırım!"
diyor ve ekliyor: "Yoksa, kutup ayısının nasıl avının üzeri-
ne atıldığını izlemek olanaksızdır. Ayının tüm organları, pen-
çeleri, tırnakları, bumu, dişleri, hep birlikte ve uyum için-
de, şimşek gibi saldırıyı öylesine becerir ki, fok balığının kur-
tulması düşünülemez."

Buzların yıl boyunca hiç erimediği, Kutup Bölgesi'ni
kuzey yörelerinde, kutup ayıları bu avlanma uğraşlarını yıl
boyunca sürdürürler. Ancak, güney yörelerde geniş buz ta-
bakaları erimeye başlayınca kıyılara çıkmak zorunda kalırlar.
İşte bu dönemde, kutup ayılarının üç ay sürecek bir başka
çerit 'avcılıkları' başlar! Kanada'nın Manitoba Eyaleti'nde,
Hudson Nehri'nin batı kıyısında bulunan Churchill Kasaba-
sı'nda, kutup ayılarının çöplükleri karıştırarak artıkları ka-
rınlarını doyurmaları, hatta bazılarının ara sıra evlere kadar
girmeleri büyük çapta turist çeker. İlk donlar başlayınca, uy-
garlıkla ilişkilerini yeniden kesen ayılar, hızla oluşmaya baş-
layan buz tabakalarına doğru yeniden yola koyulurlar.

Kutup yöresindeki beş ülke, —A B D, (Grönland'la iliş-
kisi nedeniyle) Danimarka, Kanada, Norveç ve Sovyetler

**Çok
hızlı
koşabilen
akıllı
kutup
tilkileri,
kutup
ayılarının
av
artıklarıyla
beslenmek
için
onları
yakından
izlerler.**

Birliđi— aralarında işbirliği yaparak, azalmakta olan kutup ayılarının sayısını 20.000'den 40.000'e çıkarabilmişlerdir. Yine bu beş ülkenin bilim adamlarında oluşan "Kutup Ayıları Uzmanlar Grubu" nun üyeleri, hayvanları sürekli olarak izlemektedir. Uzmanların önerilerine dayanılarak kutup ayılarının avlanma üst - sınırı toplam sayılarının %2-4'ü olarak saptanmıştır.

Kutup ayılarının geleceği; küçük bir ısınma etkisi ya da enerji sağlama çabalarıyla, dengesi hemen ve büyük ölçüde bozulabilecek bir ortama bağlıdır.

Kutup ayılarının geleceği, dengesi çok çabuk bozulabilecek bir çevreye sıkı sıkıya bağlıdır. Buz tabakalarının incelmesine yol açabilecek küçük bir sıcaklık artması; hem fok balıklarının, hem de kutup ayılarının sonu demektir. Daha güncel bir tehlike ise bu bölgede girişilecek enerji araştırmaları ve bu güne kadar el değmemiş Kuzey Kutbu'nun uygarlaştırılması çabalarıdır. Doğanın çevre dengesi olduğu kadar, dünyamızın bu görkemli yaratılışının geleceği de neredeyse pamuk ipliğine bağlıdır ve her ikisi de biz insanların sürekli yardımına gerek duymaktadır.

SCIENCE DIGEST'dan çev; Melih ÖLÇER

(Şimdi hayatta olmayan yazının "kuzey Kutbu'nun Soylu Yaratıkları" adlı kitabı, bu gün kutup ayılarının yaşayış ve davranışları hakkında klasikleşmiş bir yapıt olarak kabul ediliyor.)

KUTUP AYILARI İLE İLGİLİ BAZI BİLGİLER

■ Kutup ayılan çevrelerine çok iyi uyum sağlamışlardır: Sarıya çalan beyaz renkli kürkleri, tıpkı ördeklerde olduğu gibi, suyu üzerinden kaydırır, tırnaklarının arası yarı uzunluğuna kadar yüzme zarı ile kaplıdır.

■ Bazı bölgelerdeki kutup ayıları, tıpkı kahverengi ayılar gibi kış uykusuna yatarlar. Diğer bölgelerde ise yalnızca gebe olan dişi kutup ayıları kış uykusuna yatarlar. Çođunluk z yılar, bu uykudan Mart'ta, bazıları ise Nisan'da kalkarlar.

■ Kutup ayılarının koyu renk gözleri ve burunları dışında kürkleri tümüyle sarımsı beyazdır. Bu nedenle, avlarını izlerken, sık sık burunlarını pençeleriyle kapatırlar.

■ Beyaz ayıların koku alma duyuları öylesine keskindir ki, 1,5 m. kalınlığındaki kar tabakasının altındaki fok balığının kokusunu algılayabilirler.

■ Kutup ayısının karadğerinde o kadar fazla miktarda A vitamini vardır ki yenildiğinde kötü sonuçlar doğurabilir. Eti ile, içinde bulunan "trisina" adlı organizma nedeniyle genellikle yenilmeyen bu hayvan, yalnızca kürkü ve hatıra olarak saklanan pençesi için avlanır.

Bir saldırganlık gösterisi olarak, iki erkek ayı birbirlerinin çevresinde yavaş yavaş dönüyorlar. Aralarında doğrudan saldıрма pek görülmez.